

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	Mike Schmidt	Datum	23 juni 2023
Doorkiesnummer	14030	Kenmerk	11265182
E-mail	mike.schmidt@utrecht.nl	Onderwerp	Hoofdpijnen uitbreiding en betere bescherming bomenbestand Utrecht
Bijlage(n)	1	Beleidsveld	Groen en Openbare ruimte

Geachte leden van de raad,

Meer zorg voor onze bomen en het uitbreiden van het aantal bomen in de stad staan op allerlei manieren in de belangstelling. De vergroening van onze stad met meer bomen, meer groen en meer ruimte voor biodiversiteit is als één van de grote opgaves benoemd in ons coalitieakkoord. Ook in uw raadsvragen zien we de noodzaak voor de vergroening van de stad op alle mogelijke manieren terugkomen. We zien ook dat de bewoners in verschillende wijken in actie komen voor een groenere stad en daarvoor initiatieven ontplooiën. Uw eerdere amendement om in elke wijk een grote herdenkingsboom te planten was een groot succes en leverde veel initiatieven op voor extra bomen. Ondertussen zijn we daar druk mee aan het werk. Hieronder leest u hoe we dit nu en in de nabije toekomst aanpakken.

Met deze brief geven we invulling aan de toezegging hoe we beter zorgen voor bestaande bomen in onze stad (toezegging Aanscherping van het bomenbeleid 22/T428). De aanscherping van het bomenbeleid en de nieuwe [beleidsregel 'Herplant naar waarde'](#) is beschreven in de bijlage. Daarnaast geven we aan hoe we het aantal bomen in de stad gaan uitbreiden conform de motie 'Snel meer bomen' (22/T325). Ook geven we een eerste uitwerking voor mogelijke toevoegingen van veel meer bomen tot 2040 (22/431). Hiervoor schetsen wij voor u het belang van meer bomen, de hoofdpijnen om tot meer bomen te komen inclusief de verbetering van de condities voor bestaande én nieuwe bomen. Tot slot leest u de acties voor de korte en middellange termijn.

In deze coalitieperiode hebben we de ambitie verwoord van één boom per nieuwe woning. We streven ernaar om een gezonde balans tussen verdichten en vergroening te bereiken. Met het toevoegen van nieuwe bomen kunnen we de buurten op een natuurlijke wijze koelen. Daarnaast is het doel ook het bevorderen van biodiversiteit en CO2 opname. Bomen zijn een belangrijk middel, hoe groter de boom, hoe belangrijker de bijdrage. Daarom is naast het planten van nieuwe bomen ook de autonome groei van de bestaande bomen zo belangrijk. Daar verbeteren we de condities voor én meten we het effect van.

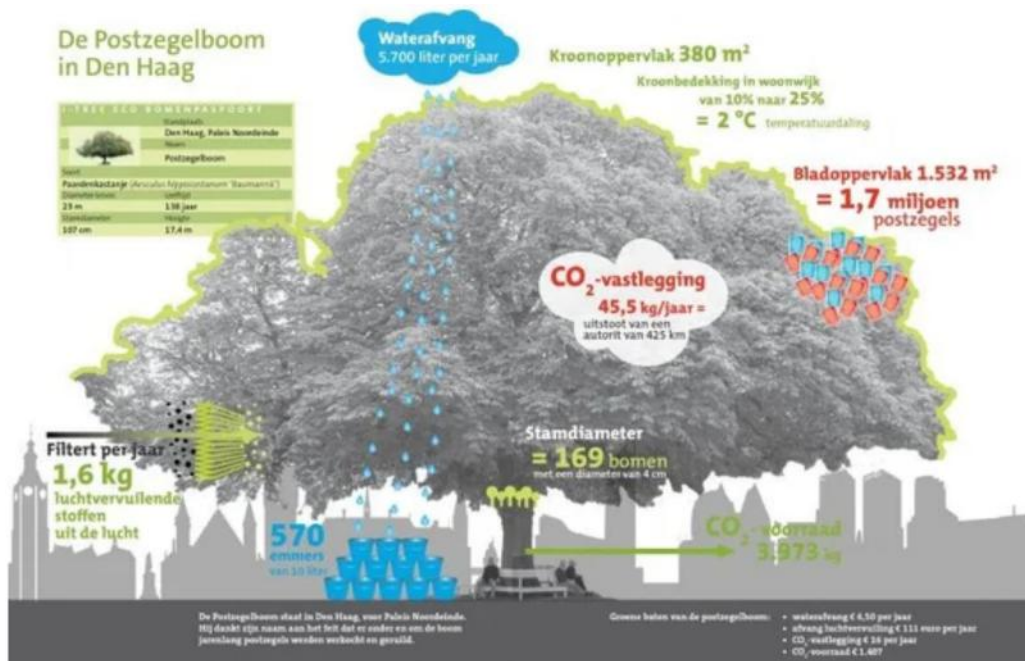
Datum 23 juni 2023
Ons kenmerk 11265182

We zetten ons in om overal waar het kan extra bomen toe te voegen, in reguliere projecten, door bomen weg te geven voor de vergroening van tuinen, schoolpleinen en plekken waar ruimte is, waar mogelijk met nadruk op groenarme wijken. De extra middelen die we hebben vrijgemaakt voor de vergroening voor de iconprojecten, de integrale projecten, het plaatsen van meer bomen in de groenarme wijken Noordwest en Rivierenwijk, leiden allemaal tot extra bomen.

We zetten ook andere instrumenten in om de stad te koelen zoals het verbeteren van het huidige bomenbestand (grotere boomkronen, bladbedekking), de inzet op extra groene daken en gevels, het vergroenen van tuinen door bewoners (tegelwippen) en een veel groenere inrichting van onze buurten. Al deze maatregelen voeren we nu tegelijk uit binnen de financiële kaders.

1. Het belang van (volwassen) bomen

Utrecht zette samen met andere steden en adviesbureaus de vele baten van bomen op rij. De baten van onderstaande 'postzegelboom' is illustratief voor het belang van het Utrechtse bomenbestand. In het gezamenlijke onderzoek is ook benoemd dat hoe ouder een boom is, hoe groter de kroon, hoe meer bladeren en hoe groter de positieve effecten zijn. Dit pleit voor het verbeteren van de condities van het bestaande bomenbestand, ook in Utrecht.

(Baten van bomen, I-tree onderzoek, 2019)

De Visie Klimaatadaptatie (2022) onderstreept het belang van bomen voor het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Onze bomen spelen een belangrijke rol om de nadelige effecten van klimaatverandering te beheersen door hun verkoelende effect op straten en op tuinen. Dit natuurlijke, koelende effect van bomen is groter dan het effect dat kan worden bereikt door de schaduw van gebouwen of door andere technische maatregelen. Uit onderzoek naar het verkoelend effect van bomen blijkt dat het koelend vermogen van een "grote boom gelijk staat aan zo'n tien airco's" TU Delft [Onderzoek naar verkoelend effect van bomen | René van der Velde - YouTube](#). Als straten en tuinen koeler zijn, is het vaak ook minder warm in huis, op school, op kantoor en in bedrijven. Voldoende bomen beperken de inzet van airconditioning, gebruiken geen extra energie en ontlasten daarmee het overbezette energienetwerk.

Het koelend vermogen van bomen wordt steeds belangrijker als de temperatuur toeneemt. Het KNMI voorspelt dat we in 2050 veel meer tropische dagen krijgen dan nu. Die hete dagen zijn een extra belasting voor de gezondheid van kwetsbare groepen. Ook gezonde mensen lopen een reële kans op hittestress bij een temperatuur van 35 °C of hoger en een luchtvochtigheid van meer dan 50 procent. Naast de bijdrage aan klimaatadaptatie dragen bomen bij aan de biodiversiteit en aan het welzijn van mensen en dieren in Utrecht.

2. Hoofdpijnen om tot meer bomen te komen

We werken langs vier hoofdpijnen aan de ambitie om meer bomen toe te voegen.

a. We geven een extra impuls om meer bomen te planten op korte termijn.

(Inspiratie uit Leeuwarden om samen snel meer bomen de stad in te rijden, BOSK 2022)

Hierbij bouwen we voort op onze eigen ervaringen en laten we ons inspireren door projecten uit andere steden (Leeuwarden, Amersfoort en Den Haag). Op korte termijn starten we met de volgende extra acties:

- Weggeefacties van jonge bomen voor aanplant in particuliere tuinen. We zetten de lijn voort van de succesvolle weggeefactie ter ere van het 900-jarig bestaan van Utrecht in het eerstvolgende plantseizoen 2023/2024. We leggen een accent op de groenarme wijken en locaties met een maatschappelijke functie.
- We organiseren een proces om met bewoners sneller ruimte te maken voor nieuwe bomen.
- Verzamelen en planten van lokale zaailingen. We overleggen momenteel met de Stichting MeerBomenNu om samen met Utrechtse vrijwilligers een zaailingenactie op te zetten en uit te voeren. We ondersteunen sinds 2021 het bewonersinitiatief 'Toevallig groen, zaailingen gewenst'. Nieuwe initiatieven voor zaailingen pakken we op, zoals bij Rotsoord en indien mogelijk bij de vergroening van het Zandpad.
- We dragen bij aan de Boomfeestdag 2024 in het Griftpark en aan het initiatief van de Green Business Club om een 'Bomenbal' te houden in het Stationsgebied (2024).
- We honoreren meer initiatieven voor extra bomen in de groenarme wijken en voor gelijke kansen in de wijken Overvecht, Rivierenwijk, West en Noordwest.

Als we de komende jaren zaailingen en jonge bomen planten, dan hebben we in 2050 meer bomen met grote kronen die veel schaduw en koelte bieden. We verwachten met projecten en acties 3.000 tot 5.000 bomen te planten tot 2026, afhankelijk van het enthousiasme van bewoners en de voortgang van deze projecten. Zaailingen hebben al op diverse plekken in de stad bewezen dat ze een verrijking zijn van de straat. Het kan helaas niet overal. Soms schuurt het met andere functies van de openbare ruimte.

b. Bewoners opzoeken om samen bomen te planten, samen met de stad

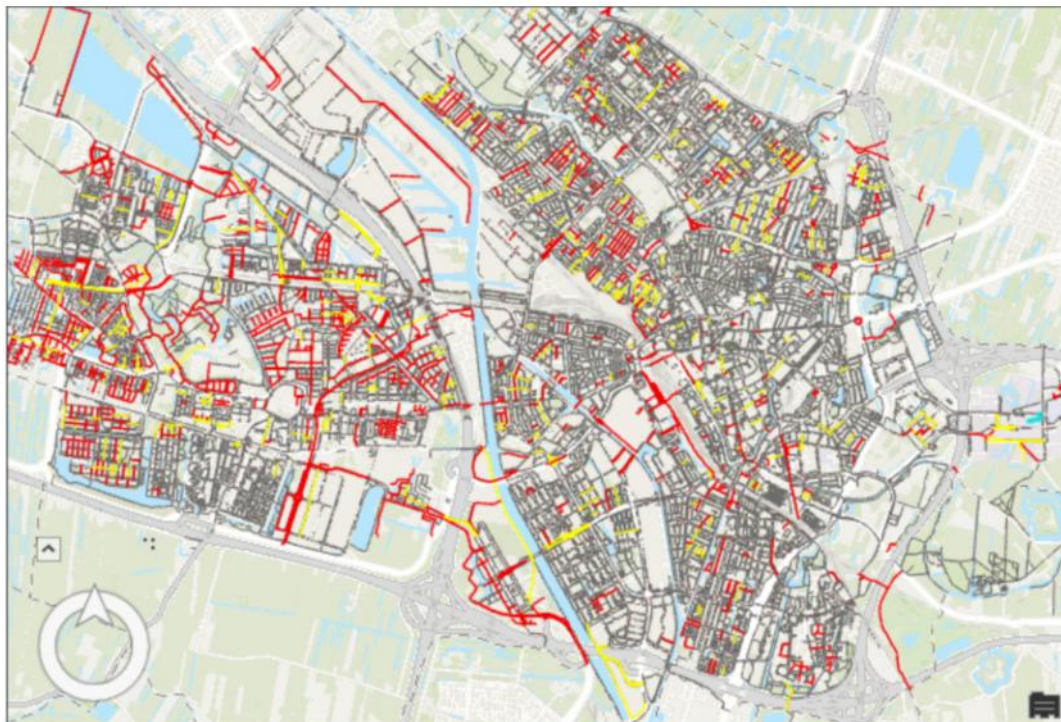
De gemeente kan het niet alleen en vraagt ook anderen om extra bomen te planten. Samen zorgen we voor schaduw en koelte in straten en ook in tuinen, schoolpleinen en op (bedrijfs)terreinen.

Uit de stresstesten van de visie klimaatadaptatie blijkt dat het koelend effect van bomen beperkt is tot hooguit 10 – 15 meter. Schaduw valt direct om de boom en heeft alleen een lokaal effect. Dat betekent dat extra schaduw en verkoeling in de openbare ruimte beperkt doorwerken naar tuinen, woningen, kantoren of bedrijfsterreinen. Ook op particuliere en private terreinen zijn dus extra bomen nodig. De openbare ruimte omvat ongeveer een derde van het grondgebied van Utrecht. Twee derde van Utrecht is in bezit bij medeoverheden, bedrijven, woningcorporaties, instellingen en particuliere woningeigenaren. Een klimaatbestendig Utrecht is daarmee een gezamenlijke opgave.

De basis voor meer bomen zijn de ruimtelijke plannen voor gebiedsontwikkeling en herinrichting. Voor grote stappen voorwaarts zijn meer acties nodig. Over de volle looptijd tot 2050 is een zoektocht van bewoners, private partijen en gemeente nodig om steeds opnieuw ruimte voor extra bomen te zoeken. Door de afname van parkeerruimte en door de inzet op verkeersveilige straten ontstaat in groenarme woonstraten ruimte voor vergroening. In onze reguliere gesprekken met andere overheden, de netwerkbeheerders, de bedrijven en instellingen agenderen we de noodzaak om samen ruimte te zoeken en te maken voor meer bomen.

c. Lokaliseren van de beste plekken voor meer bomen.

De raad stelde in 2022 de visie klimaatadaptatie vast met de doelstelling om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Voor het beperken van hittestress is een substantiële uitbreiding van de bladbedekking van bomen nodig. De vereiste bladbedekking kan ook worden bereikt door minder extra bomen, met een grotere kroon, meer bladbedekking per boom. Sommige buurten hebben straks veel minder last van hittestress dan andere buurten. Deze ongelijke verdeling hangt samen met de ongelijke verdeling van bomen en van bladbedekking. Uit een eerste uitwerking blijkt dat er naast verschillen tussen de buurten, ook binnen de buurten grote verschillen in bladbedekking en in schaduw voor komen, zoals te zien is in de afbeelding hierna.

Abbeelding (Eerste inzicht van bestaande straten met (te) weinig bomen, bladbedekking in 2020 in bestaand stedelijk gebied. Rood is nauwelijks tot geen bladbedekking en geel is onvoldoende bladbedekking).

We werken aan een beter toekomstbeeld om verschillen in hittestress voor inwoners in 2050 in beeld te brengen. Een betere voorspelling helpt om de straten, tuinen en bedrijfsterreinen te lokaliseren waar actie nodig is om in 2050 klimaatbestendig te zijn. We brengen locaties in beeld waar we bomen kunnen toevoegen. Eén van de kansen die we zien voor extra bomen is het aanvullen van bestaande bomenlanen, waar dat kan. We voegen dat beeld samen met de locaties die bewoners en anderen aandragen, zo ook de locaties uit de motie '[Snel meer bomen](#)' (M298) en integreren dat in de planvoorraad van de strategie voor groen.

De monitoring van bestaande en nieuwe gemeentelijke bomen met de Bomenbalans wordt aangevuld met een monitoring van het bladerdek van alle bomen, zowel van publieke als private bomen ([Raadsbrief indicatoren en tussendoelen klimaatadaptatie](#)).

Het tegengaan van de opwarming in straten, tuinen en andere terreinen is van groot belang voor de verbetering van de gezondheid van inwoners. Hierbij houden we zoveel mogelijk rekening met de soortensamenstelling van bomen.

d) Verbeteren van de condities voor meer en grotere bomen

De aanplant van nieuwe bomen en de groei van bestaande bomen kan worden gestimuleerd door onderstaande condities te verbeteren:

- Beter zorgen voor het gemeentelijke bomenbestand Naast de extra bomen leveren ook bestaande bomen steeds meer koelte en schaduw. We vervangen dode en zieke bomen, in de meeste gevallen lukt het om in het eerstvolgende plantseizoen bomen te herplanten. Hiermee voorkomen we dat er gaten in de groenstructuur ontstaan. De afgelopen jaren wordt overal gewerkt aan meer groeiruimte voor bomen zowel in de verharding als ondergronds. Ook bij oudere bomen vindt bemesting of toevoegen van zuurstof (ploffen met lucht) plaats om deze

bomen te helpen. De gemiddelde leeftijd van bomen in de stad, zonder Leidsche Rijn loopt op tot boven de 45 jaar gemiddeld. In Leidsche Rijn vindt veel (jonge) aanplant plaats waardoor het stadsbreed gemiddelde daalt.

- Autonome groei Een eerste inzicht is dat de groei van bestaande bomen een substantiële extra bijdrage kan leveren aan een klimaatbestendig Utrecht. Samen met Wageningen University & Research (WUR) onderzoeken we de verwachte bijdragen van de huidige bomen, zowel de gemeentelijke bomen als de bomen van andere eigenaren. We scannen ook de effecten van andere functies (kabels en leidingen, verkeer, parkeren, evenementen) en van de nabijheid van grondwater op de vitaliteit van onze boom(soort)en. Deze scan biedt mogelijk handvatten om ruimte voor extra bomen te maken en om beter voor bestaande bomen te zorgen. De huidige aanscherping van het bomenbeleid en de nieuwe beleidsregel 'Herplant naar waarde' is in detail beschreven in de bijlage.
- Maatschappelijk draagvlak De meeste inwoners van Utrecht zijn overtuigd van het algemene belang van bomen in de stad. We willen graag het maatschappelijk draagvlak in de stad én in straten verder vergroten door samen met bewoners de voordelen van bomen in hun tuin en in de straat op een rij te zetten. Daarbij ook de mogelijke nadelen van bomen te bespreken en daarvoor samen oplossingen te bedenken. We zien een vergelijkbaar groot draagvlak ook bij medeoverheden, bedrijven en instellingen. Zij verbonden zich vaak eerder aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord. We gebruiken reguliere gesprekken met hen om van 'woorden tot daden te komen'.
- Beschikbaar budget Binnen bestaande, gemeentelijke projecten worden extra nieuwe bomen geplant, bijvoorbeeld langs de Westelijke Stadsboulevard en de Bernadottelaan. De dekking van de extra nieuwe bomen is opgenomen in de betreffende projectbudgetten. In het Meerjaren Groen Programma is een oplopend budget vrijgemaakt voor nieuwe bomen voor de schaa sprong groen. Private partijen en particulieren dragen ondertussen ook bij aan meer bomen in Utrecht, zowel in De Nieuwe Defensie, Wisselspoor, het Wilhelminapark als in nieuwe en bestaande tuinen. De kosten van deze nieuwe bomen worden gedragen door woningcorporaties en woningeigenaren, projectontwikkelaars, het Rijk, instellingen en bedrijven.

We vertalen deze condities naar een overzicht van acties (afspraken met derden, financiële middelen, organisatiekracht e.d.) om vanaf 2026 meer bomen te kunnen planten.

Tenslotte

Het planten van meer bomen is van groot belang vanwege het klimaat, gezondheid en biodiversiteit. De opgave om meer bomen te planten blijft ook vanwege de ruimte vraag en de kosten complex. Daarom zijn we op alle fronten op zoek zijn naar slimme kansen en creatieve combinaties voor meer bomen en meer groen. Dit doen we samen met onze inwoners en alle partijen in onze stad.

We geven het bomenbestand in Utrecht een extra impuls door veel meer bomen weg te geven, door met diverse organisaties aan de slag te gaan om zaailingen te benutten in de stad. Op boomplantdagen, op zaailing oogstdagen en het bomenbal vragen we de hele stad om mee te doen. We zoeken creatieve manieren om de stad uit te dagen om met ideeën te komen hoe we de

Burgemeester en wethouders

Datum 23 juni 2023
Ons kenmerk 11265182

stad verder kunnen vergroenen. We vragen kunstenaars, de HKU en Startups en het Klimaatpanel om ons met ideeën te verrijken.

Naast de nieuwe bomen blijven we inzetten op verbetering van groeiplaatsen van bestaande en nieuwe bomen. In de aangekondigde brief van Q4 over de stand van zaken Groene Schaalsprong we u op de hoogte van de voortgang van al deze initiatieven.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,